

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙ СОЦІАЛЬНОГО БАЧЕННЯ ДИТИНСТВА В КОНЦЕПЦІЯХ Н. ПОСТМАНА

Для того, що проаналізувати нинішній стан та статус субкультури дитинства в контексті сучасної масової культури спочатку треба звернутись до виникнення та наступних трансформацій дитинства як соціального феномену.

В першу чергу варто звернутись до питання: чи існувало дитинство як необхідний соціальний феномен споконвіків, чи ми можемо поділити історію людства на два етапи: до виокремлення дитинства і після? Для того, щоб відповісти на це питання, необхідно визначитись з тим, за якими критеріями варто визначати дитинство як особливий стан.

Наприкінці XIX століття З. Фройд та Дж. Дьюї підсумували складний комплекс уявлень про дитинство, який сформувався у царині філософії, педагогіки та психології на той час. Випустивши з уваги хоч і важливі, проте вузько специфічні подробиці та відмінності, зауважимо на загальні риси образу дитини, що став домінуючим для XX століття. По-перше, визнається принципова відмінність дітей від дорослих. По-друге, стверджується що, щоб стати дорослим, дитина має докласти зусиль. По-третє, відповідальність за вирощування та виховання дітей категорично покладається на дорослих. І як резюме, по-четверте, у відомому сенсі, людина проявляє себе найбільш повно саме вирощуючи дітей, адже дорослий формуючи майбутній образ дитини, по суті, розкриває все про себе. Так, парадигма дитинства з початку її концептуалізації формулюється як додаткова по відношенню до парадигми дорослого віку.

Ці сформульовані положення дозволяють осмислити становлення феномену дитинства в контексті розвитку людства. Так, як зазначає Н. Портман, часи Античності не знали дитинства в тому вигляді, в якому воно знайоме нам сьогодні, тобто як особливої вікової соціальної та психологічної категорії.

Дитинство як специфічне явище повертається у суспільство тоді, коли повертається читання. Так, винайдення друкарського станка в середині XV століття суттєво трансформує всю символіку європейської культури та закладає начала концепції дорослого життя, і, відповідно, дитинства.

Яких же трансформацій зазнає цей феномен сьогодні. Згадаємо, що середина XX століття – період остаточного повстання масової культури. Так, першим у 30-х роках XX століття Х. Ортега-і-Гассет висловлює найбільш

критичну позицію стосовно культури тогочасного суспільства. Він відзначає, що суспільство нині – це динамічне поєднання меншості та мас. Якщо меншість складається з осіб, для яких характерні певні особливості, то маса – це сукупність індивідів, що нічим не відособлюються. «Масову людину» на його думку сформували урбанізація та вузька професійна спеціалізація, що зменшило культурний потенціал та підірвало духовну міць цивілізації. На думку Х. Ортеги-і-Гассета все це призводить до нестійкості та краху культури в цілому.

Але, уникаючи оціночних суджень, крах однієї культури має означати початок іншої, без порівняння «краще-гірше». Розвиток засобів інформації та комунікації, індустріально-комерційний тип виробництва, розподіл стандартизованих духовних благ, сумнівна демократизація культури, підвищення рівня освіти мас на тлі парадоксального зниження духовного розвитку та духовних потреб – яку ж культуру це все знаменує?